

12

ДЭЛХИЙН УЛСУУДЫГ ОРЛОГЫН НЬ АНГИЛАХ ЖУРАМ, ТҮҮНИЙ БҮТЭЦ

Р. Буянжаргал

Дэлхий маань даанч уудам саруулхан юм. Дэлхийд бараг 6 тэрбум шахам хүн 210 улс оронд амьдарч аж төрж байна. Дэлхийн олон орны эрдэмтэн мэргэд улс орныг ялган ангилахдаа дараах үзүүлэлтүүдийг баримтлах нь зүйтэй гэж үзэж иржээ. Үүнийг үндэслэн Дэлхийн банкнаас тусгай аргачлал гарсан байна. Энэ аргачлалд дараах үзүүлэлтээр ангилж байхаар журамласан байна. Үүнд:

1. Нэг хүнд ноогдох ДНБ-ээр тооцсон орлогоор нь

1. Өндөр орлоготойд (9656 \$-оос дээш)
2. Дунджаас дээш орлоготойд (3126 \$-9656 \$)
3. Дунджаас доогуур орлоготойд (786 \$-3126 \$)
4. Бага орлоготойд (785 \$-оос доош) орлоготой улс орж байна.

2. Өр төлбөр гэсэн үзүүлэлтээр ангилдаг болсон.

Өр төлбөртэй улс орнуудыг дараах байдлаар бүлэглэж байна.

1. Гадаад өр ихтэй орнуудад өрийн хэмжээ ДНБ-д 80%-аас дээшхийг эзэлдэг, экспортоосоо өр нь 220%-иар давсан орнууд багтаж байна.
2. Гадаад өр дундаж төвшинд байгаа оронд өрийн хэмжээ ДНБ-ын 60%-иас дээш эзэлдэг нь тогтоогдсон хэмжүүрт хүрээгүй орнууд ордог байна.
3. Хөгжиж байгаа орнуудад дундаж болон түүнээс бага төвшний орлоготой орнууд хамаарагддаг байна.

Дэлхийн улс орнуудыг нэг хүнд ноогдох үндэсний орлогыг нь үндэслэн ангилж үзвэл дараах дүр зураг харагдаж байна.

Орлогын түвшин	Улсын тоо	Эзлэх хувь, %
1. Орлого өндөртэй орнууд (үүнээс ОЭСР-н гишүүн 24)	53	25
2. Дундаж төвшнөөс дээгүүр	37	18
3. Дундаж төвшнөөс доогуур	59	28
4. Орлогын түвшин багатай ДҮН	210	100

Энэ судалгаанаас дүгнэхэд дэлхийн бүх улс орны 29% (61 улс) орлогын түвшин хамгийн доогуур орлоготой улс торонд хамаарагдаж байгаа бол 28% (37 улс) дунджаас дээгүүр, 25% (53 улс) орлогын өндөр түвшинтэйд тус тус багтаж байгаа юм байна.

1. Орлогын өндөр түвшинтэй 53 орон

Австрали	Исланд	Нормандийн арлууд
Австри	Испани	АНУ
Андорра	Итали	Эмир
Аруба	Каймановын арлууд	Португали
Багамын арлууд	Канад	БНСУ
Бельги	Катар	Реюньон
Бермудын арлууд	Кипр	Северо-Мароинийн арлууд
Бруней	Кувейт	Сингапур
Их Британи	Лихтенштейн	Словени
Виргинийн арлууд	Люксембург	Фарерийн арлууд
Герман	Макао	Финлянди
Гонконг	Мартиник	Франц
Гренланд	Монако	Францын Гвиней
Грек	Нидерланд	Францын Полинези
Гуамын арлууд	Антилийн арлууд	Швейцар
Дани	Нидерланд	Швед
Израиль	Шинэ Коледони	Япон
Ирланд	Норвег	

Үүнээс орлогын түвшин өндөртэй ОЭСР-ийн гишүүн орон

Австрали	Люксембург
Австри	Нидерланд
Бельги	Норвег
Их Британи	Португали
Герман	БНСУ
Дани	АНУ
Ирланд	Финлянди
Исланд	Франц
Испани	Швейцар
Канад	Япон

2. Дунджаас дээгүүр орлогын түвшинтэй 37 орон

Антигуа и Барбуда	Ливан	Саудын Араб
Аргентин	Ливи	Сейшелын арлууд
Барбадос	Маврикий	Сент-Ките и Невис
Бахрейн	Майотта	Сент-Люсия
Ботсван	Малайз	Словак
Бразил	Мальта	Тринидад и Тобаго
Венгр	Мексик	Турк
Венесуэлл	О-в Мэн	Уругвай
Габон	Оман	Хорват
Гваделупа	Палау	Чех
Гренада	Польш	Чили
Баруун Сама (АНУ)	Пуэрто-Арав	Эстони

3. Дунджаас доогуур орлогын түвшинтэй 59 орон

Алжир	Казахстан	Хойд Солонгос
Беларусь	Кирибати	Сент-Винсент и Гренадины
Белиз	Китай	Сири
Болгар	Колумби	Соломоны арлууд
Боливи	Коста-Рика	Сурина
Вануату	Куба	Тайланд
Зүүн Самао	Литва	Тонга
Гайна	Македон	Тунис
Гватемал	Мальдивы	Узбекистан
Гүрж	Марокко	Украин
Джибути	Маршалын арлууд	Холбооны Штаты
Доминика	Намиби	Микронези
Доминикан улс	Панама	Микронези
Египет	Папуа-Шинэ Гвиней	Филиппин
Баруун эргийн Иордан	Парагвай	Шри-Ланка
Газа	Перу	Эквадор
Индонез	Орос	Экваторын Гвиней
Иордан	Румын	Югослав (Серб ба Черногор)
Ирак	Сальвадор	Ямайка
Иран	Свазиленд	
Кабо-Верде		

4. Орлогын түвшин доогуур 62 орон

Азарбайджан	Буркина-Фасо	Гвиней
Албани	Бурунди	Гвиней-Бисау
Армени	Бутан	Гондурас
Афганистан	Вьетнам	БНКОНУ
Бангладеш	Гаити	Замбия
Бенин	Гамби	Зимбабве
Босни ба Герцеговани	Гана	Энэтхэг

Йемен	Мали	Сомали
Камбож	Мозамбик	Судан
Камерун	Молдав	Сьерра-Леоне
Кени	Монгол	Таджикстан
Киргиз	Мьянма	Танзани
Коморын арлууд	Непал	Того
Конго	Нигер	Туркменистан
Кот д Ивуар	Нигери	Уганда
Лаос	Никарагуа	Төв африкийн улс
Либери	Пакистан	Чад
Мавритан	Руанда	Эритре
Мадагаскар	Сан-Томе и Принсипи	Эфиопи
Малави	Сенегал	

Дэлхийн өртэй орнуудыг судалж үзье. Үүнд:

Өрийн төрөл	Улс	Эзлэх хувь, %
1 Гадаад өр ихтэй	48	23
2 Өр нь дундаж түвшинд байгаа	34	16
3 Өр багатай	65	31
4 Өртэй улсад ороогүй	63	30
ДҮН	210	100

Энэ судалгаанаас дүгнэж үзэхэд дэлхийн бүх улс орны 30% (63 улс) өр төлбөртэй улсад ороогүй бол 31% (65 улс) өр багатай, 23% (48 улс) хамгийн их өртөйд, 16% (34 улс) өр нь дундаж төвшинд тус тус хамаарч байна.

1. Гадаад өр ихтэй 48 орон

Ангол	Замби	Перу
Аргентин	Индонези	Руанда
Афганистан	Иордани	Сан-Томе и Принсипи
Болгар	Ирак	Сир
Болив	Камерун	Сомали
Босни Герцеговани	Конго	Судан
Бразил	Кот д Ивуар	Сьерра-Леоне
Буркина-Фасо	Куба	Танзани
Бурунди	Мавритани	Уганда
Вьетнам	Мадагаскар	Төв африкийн улс
Габон	Малави	Эквадор
Гаити	Мали	Эфиоп
Гвине	Мозамбик	Ямайка
Гана	Мьянма	
Гвиней Бисау	Нигер	
Гондурас	Нигери	
Ардчилсан Солонгос	Никарагуа	

2. Гадаад өр дундаж түвшинд байгаа 34 орон

Алжир	Камбоджа	Сент-Винсент ба Гренадины
Бангладеш	Кени	Тайланд
Белиз	Колумби	Того
Бенин	Коморскийн арал	Тунис
Венгри	Лаос	Турк
Венесуэл	Маврикий	Уругвай
Гамби	Македони	Филиппин
Грузин	Малайз	Чад
Доминика	Марокко	Чил
Зимбабве	Пакистан	Экваторын Гвиней
Энэтхэг	Панама	
Йемен	Сенегал	

3. Гадаад өр багатай 65 орон

Азарбайджан	Латви	Сент-Люси
Албани	Лесото	Словак
Антигуа и Барбуда	Ливи	Соломоны арлууд
Армен	Литва	Суринам
Барбадос	Мальдив	Таджикстан
Бахрейн	Мальта	Тонга
Беларусь	Мексик	Суринам
Ботсван	Молдав	Туркменистан
Бутан	Монгол	Украйн
Вануату	Намиби	Фиджи
Гватемал	Непал	Хорват
Дорнод Самоа	Оман	Чех
Гренада	Папуа-Шинэ Гвиней	Шри-Ланк
Джибути	Парагвай	Эритрея
Доминикан улс	Польш	Эстони
Египет	Орос	ЮАР
Ирэн	Румын	Кирибати
Кбао-Вердэ	Сальвадор	Хятад
Казахстан	Хойд Солонгос	Саудын Араб
Киргиз	Сейшелийн арал	Свазиленд
Коста Рика	Сент-Ките и Невис	Югослав (Серб ба Черногор)

4. Түвшингөөрөө ангилалд ордоггүй 63 орон

Австрали	Бруней	Гуам
Австри	Англи	Дани
Андорра	Виргинийн арал	Исланд
Аруба	Гваделупа	Испани
Багамын арал	Герман	Итали
Бельги	Гонког (Хятад)	Каймановын арлууд
Бурмудын арал	Грек	Канад

Итали	Монако	Реюньон
Каймановын арлууд	Нидерланд	Хойд Иарианийн арал
Канад	Антилийн арал	Сингапур
Катар	Нидерланд	Америк
Кипр	Шинэ Зеланд	Фарерийн арал
Кувейт	Норвег	Микронезийн Холбооны Улсууд
Либери	Норманын арал	Финлянд
Лихтенштейн	ОАЭ	Франц
Люксембург	Мэн арал	Францийн Гвенея
Майотта	Палау	Францийн Полинези
Макао	Португал	Швейцар
Мартиника	Пуэрто-Рико	Швед
Маршаллын арал	Солонгос улс	Япон

Хөгжиж байгаа 157 орныг оршиж байгаа бүс нутгаар нь дараах чиглэлээр ангилдаг байна. Үүнд:

Бүс	Хөгжиж буй орны тоо	Эзлэх %
1. Дорнод Ази, Номхон далайн	22	14%
2. Европ, Төв Азийн	28	18%
3. Латин Америк, Карибийн тэнгисийн	34	22%
4. Дундаж Дорнод, Хойд Америкийн	16	10%
5. Өмнөд Азийн	8	5%
6. Африк, Өмнөд Сахарын	49	31%
ДҮН	157	100%

Энэ судалгаанаас дүгнэлт хийхэд дэлхийн 210 улс орны 74.7% буюу 157 улс орон хөгжиж байгаа улс орны ангилалд багтаж байна. Эдгээр орныг бүс нутгаар нь ангилан үзвэл хөгжиж байгаа бүх улс орны 22% (34 улс) нь Латин Америк, Карибийн тэнгисийн бүс нутагт, 18% (28 улс) Европ, Төв Азид, 14% (22 улс) Дорнод Ази, Номхон Далайн бүс нутаг, 31% (49 улс) Африк, Өмнөд Сахарын бүс нутагт тус тус хамаарагдаж байна. Дээрхи бүлэгт хамаарагддаг улс орнууд гэвэл:

1. Дорнод Ази, Номхон Далайн бүс нутгийн хөгжиж байгаа 22 улс орон

Вануату	Малайз	Тайланд
Дорнод Самоа (АНУ)	Маршаллын арал	Тонга
Вьетнам	Монгол	Холбооны Штаты
Баруун Самоа	Мьянма	Микрорензи
Индонез	Палау	Фиджи
Камбоджа	Папуа Шинэ Гвиней	Филиппин
Хятад	Солонгос улс	
Лаос	Соломонын арал	

2. Европ, Төв Азийн 28 улс орон

Азербайджан	Казахстан	Орос	Хорват
Албани	Киргиз	Румын	Чех
Армен	Латви	Словак	Эстони
Беларусь	Литва	Таджикстан	Югослав
Болгар	Македони	Туркменистан	
Босни ба Герцеговина	Молдав	Турк	
Венгри	Мэн арал	Узбекстан	
Грузин	Польш	Украйн	

3. Латин Америка и Карибын тэнгисийн бүс нутгийн 34 улс орон

Антигуа и Барбуда	Гваделупа	Мексик	Сент Люсия
Аргентин	Гватемал	Никарагуа	Суринам
Барбадос	Гондурас	Панам	Тринидад Тобаго
Белиз	Гренада	Парагвай	Уругвай
Боливи	Доминика	Перу	Чили
Бразил	Доминикан улс	Пуэрто-Рико	Эквадор
Венесуэл	Колумби	Сельвадор	Ямаик
Гайти	Коста-Рика	Сент-Винсент	
Гаиана	Куба	Сент-Китс ба Невис	

4. Дундаж Дорнод, Хойд Африкийн 16 улс орон

Алжир	Газа	Ливан	Саудийн Арав
Бахрейн	Йордан	Ливи	Сири
Египет	Ирак	Мальма	Сири
Иордан голын баруун ба сектор	Иран	Марокко	
	Йемен	Оман	

5. Өмнөд Азийн 8 улс орон

Афганистан	Бутан	Мальдав	Пакистан
Бангладеш	Энэтхэг	Балба	Шри-Ланка

6. Африк, Өмнөд Сахарын 49 улс орон

Ангол	Замби	Малави	Сомали
Бенин	Зимбабве	Мали	Судан
Ботсван	Кабо-Верде	Мозамбик	Сьерра-Леоне
Буркина-Фасо	Камерун	Намиби	Танзани
Бурунди	Кени	Нигер	Того
Габон	Коморын арал	Нигери	Уганда
Гамби	Кот-д'Ивуар	Респ. Конго	ТАБНУ
Гана	Лесото	Руанда	Экваторын Чад
Гвиней	Либери	Сан-Томе и	Гвиней
Гвиней-Бисау	Маврикий	Принсипи	Эритрея
Демократич	Мавритан	Свазиленд	Эфиоп
Рес. Конго	Мадагаскар	Сейшелийн арлууд	ЮАР
Джибути	Майотта	Сенегал	